

FELSZÍNI VIZEK MENNYISÉGE

A Duna 1843 fkm szelvényében 1995. júniusban megvalósult ideiglenes fenékküszöb hatásterületén az 1995. évi szlovák-magyar közös Megállapodás szerint kijelölt felszíni víz észlelő állomásokon 2015-ben is folytatódtak a Megállapodás Szabályzatában meghatározott vízszint észlelések és vízhozam mérések.

A jelentés alá tartozó állomások listáját a melléklet tartalmazza.

A tárgyi munkához felhasznált vízrajzi adatok az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóságon 2003. óta az ISO 9001 szabvány alapján bevezetett minőségirányítási rendszere szerint álltak elő.

Határszelvényben átadott vízhozamok

Az 1995. április 19-i kormányközi megállapodás 2. mellékletében a Felek rögzítették a Duna vízkészletének ideiglenes megosztását. A szabályozás alapján a szlovák Fél a Duna pozsony-dévényi szelvényébe érkező vízhozamok függvényében meghatározott mennyiségű vizet köteles az Öreg-Dunába bevezetni. Átlagos pozsony-dévényi éves érkező vízhozam esetében ($2025 \text{ m}^3/\text{s}$) az Öreg-Dunába bevezetett vízhozamok éves átlagértékének $400 \text{ m}^3/\text{s}$ -nak kell lennie. A minimális átadott vízhozam értéke október 1. és március 31. között $250 \text{ m}^3/\text{s}$ -nál, április 1. és szeptember 30. között pedig $400 \text{ m}^3/\text{s}$ -nál nem lehet kevesebb.

Az éves átlagérték meghatározásánál, az átadott vízmennyiség statisztikai jellemzőinek számításakor az árhullámok idején, az Öreg-mederbe átadott többlet-vízhozam (a $600 \text{ m}^3/\text{s}$ feletti vízmennyiséget) nem vehető figyelembe.

A Duna dévényi szelvényében 2015-ben a rendelkezésre álló napi adatsor alapján a havi és éves jellemző értékek az alábbiak:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szep	okt	nov	dec	évi
minimum	1088	1211	1364	1841	2025	2042	1243	958	898	837	794	789	789
átlag	2302	1425	1627	2291	3003	2445	1524	1263	1145	1182	990	1181	1698
maximum	6166	3447	4358	5938	8043	6337	4082	3383	2968	3166	2567	3163	8043

Figyelembe véve a pozsony-dévényi szelvényben meghatározott sokéves átlagos vízhozam értéket, megállapíthatjuk, hogy a vizsgált hidrológiai év az átlagosnál jelentősen szárazabb évnek tekinthető.

A vízmegosztás tekintetében árhullámnak a $4600 \text{ m}^3/\text{s}$ dévényi vízhozamnál magasabb tetőző vízhozammal érkező árhullámok tekinthetők, abban az esetben az árhullám levezetésére az Öreg-Duna medrét is igénybe kell/lehet venni. 2015-ben érdemben nem alakult ki olyan hidrológiai helyzet, ahol tartósan meghaladta volna az érkező vízhozam a normál üzemrend maximum értékét, az Öreg-meder felé árvízi vízkormányzásra csak rövid ideig került sor.

Duna főmeder

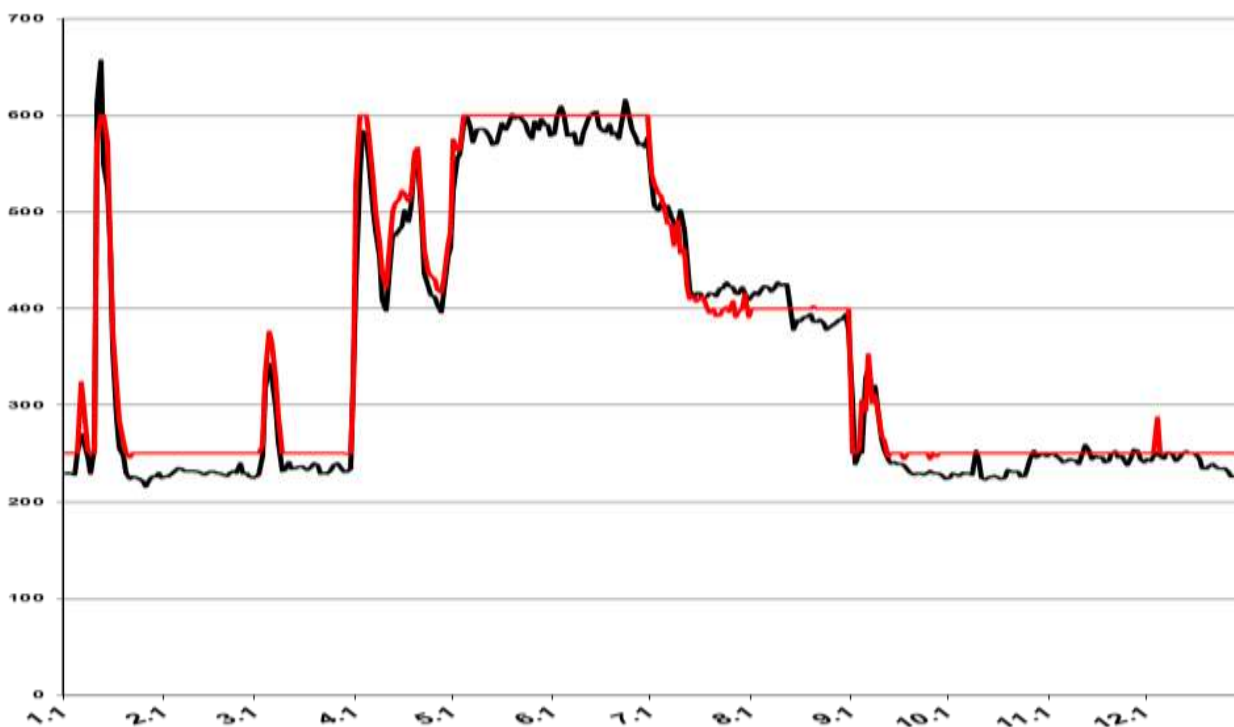
A Dunai Albizottság által elfogadott vízhozammérési ütemterv alapján jelen hidrológiai évben is megtörténtek a közös vízhozam-mérések. A főmederbe átadott vízhozamok meghatározása érdekében a rajkai szelvényben, a doborgazi és a helenai szelvényben végeztünk vízhozam-méréseket. A két fél szakértői az elfogadott adatok alapján vízállás-vízhozam összefüggéseket készítettek. A mérési eredmények közös értékelését követően meghatározták a vízhozamokat (napi vízhozamok idősorait és a jellemző havi vízhozam értékeket az egyes állomásokra vonatkozóan).

A közösen meghatározott vízhozam idősorok alapján az Öreg-meder számára történő vízáradást a következőképpen jellemezhetjük:

A dunai vízáradás havi jellemzőit a következő táblázat tartalmazza (Duna, Rajka):

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	216	225	226	396	522	567	409	377	224	223	238	226	216
átlag	293	230	250	474	583	587	448	400	252	233	246	241	353
maximum	657	240	343	584	601	616	532	427	338	253	259	252	657

2015-ben a maximálisan átadott vízhozam rövid időszakokra tér tel a Megállapodásban rögzített elvek alapján számított értéktől. Az év nagy részében a valós vízáradás elmaradt ettől az értéktől, a Januári kisebb árhullám során rövid időre meghaladta azt. A főmeder átöblítésére és a hullámterek részleges elárasztására 2015-ben nem került sor.

A vizsgált időszakban a dévényi vízhozam éves átlagértéke 1698 m³/s, így az átadott vízhozam éves átlagértéke az érkező vízmennyiség 20,8 %-ának felel meg. Az éves átlagérték

alapján megállapítható, hogy 2015-ben a vízáradás megfelel a megállapodásban rögzített értékének. A rajkai szelvény vízállás és vízhozam idősorát a melléklet tartalmazza.

Mosoni-Duna vízpótlása

Dunacsúnyi vízpótló műtárgyon történő vízáradás

A Mosoni-Duna számára átadott vízmennyiség két irányból érkezik hazánkba: a dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül, a Megállapodás szerint állandó 40 m³/s-os vízhozammal, valamint a szivárgó csatornán keresztül 3 m³/s-os nagyságrendű vízmennyiséggel.

A dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül érkező vizet magyar oldalon a Rajka I. zsilipen keresztül vesszük át. Az átadott vízmennyiség éves átlagos értéke 29,5 m³/s volt, ami elmarad a Megállapodás szerinti értéktől. Az ebben a szelvényben mért átvett vízhozamok havi jellemző értékeit az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	19.20	24.30	20.80	15.20	20.10	24.20	24.60	27.60	16.20	15.80	15.00	13.50	13.50
átlag	37.90	24.80	27.90	31.80	31.30	30.80	30.30	29.20	30.10	31.30	25.40	22.70	29.46
maximum	43.90	25.40	37.80	33.80	33.80	33.70	31.50	31.00	30.90	32.50	31.90	24.40	43.90

Szivárgó csatorna

A Szivárgó csatornán két mérőszelvénynél történt közös vízhozammérés. A szlovák területen a dunacsúnyi műtárgyakkal egy szelvényben, a magyar területen a II. zsilip feletti szelvényben mértünk. A II. zsilipen érkezett vízhozamok hazai jellemzői a következők:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	1.37	2.22	2.22	1.20	1.46	2.33	2.11	1.73	2.77	2.90	2.65	2.33	1.20
átlag	2.37	2.40	2.52	2.71	2.83	2.70	2.66	3.25	3.26	3.20	2.90	2.61	2.78
maximum	2.90	2.54	2.77	3.41	3.41	3.02	3.15	3.56	3.70	3.56	3.15	3.15	3.70

Összegezve a két szelvényben átadott-átvett vízhozamok jellemző értékeit, a Mosoni-Duna számára átlagosan átadott vízhozam 7 %-a a megállapodásban meghatározott értéknek.

Magyar területen végrehajtott vízmegosztás

Az átadott vízmennyiség magyar oldalon az Öreg-meder, a Hullámtéri mellékágak, a Mentett oldali vízpótló, valamint a Mosoni-Duna vízpótlását szolgálja. A vízmegosztás Üzemelési szabályzat rögzíti, melyben a vízpótlások aktuális értékét a Duna dévényi szelvényében érkező vízhozam, valamint az évszakok határozzák meg.

A hullámtér vízellátása

A magyar oldali hullámtér vízpótlás két irányból érkező víz felhasználásával történik. Részben a főmeder felől, a Fenékküszöb és a dunakiliti duzzasztómű feletti bögéből töltőbukókon keresztül, másrészt a Mosoni-Duna számára átadott vízből a Szivárgó csatornán át az V. zsilipen keresztül.

A 3 töltőbukón keresztül érkező teljes vízmennyiség meghatározása a helenai mérőszelvénynél történik, a szlovák Féllel közös vízhozammérések segítségével definiált összefüggés alapján. Az egyeztetett, közösen elfogadott mérések felhasználásával előállított napi átlagos vízhozam idősorok jellemző értékeit a következő táblázatok tartalmazzák:

Töltőbukókon keresztül érkező vízmennyiség havi jellemzői értékei, regisztrált adatsorból számítva (Helena gát):

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	9.60	23.80	18.60	18.60	41.00	107.00	69.80	44.70	33.40	26.70	23.20	31.70	9.60
átlag	18.00	26.80	25.60	38.20	119.00	124.00	87.80	75.00	44.10	34.50	38.20	40.60	56.0
maximum	38.00	35.10	48.8	102.00	172.0	167.0	120.0	102.0	96.3	42.4	80.6	56.5	172

Az V. zsilipen keresztül bevezetett vízhozam mennyisége (regisztrált adatsorból származtatott értékek):

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	4.30	15.30	11.20	6.60	0.00	0.10	0.10	0.00	0.70	8.50	8.00	0.00	0.00
átlag	26.50	16.00	17.90	21.30	2.88	0.53	0.49	0.33	8.22	17.90	16.30	12.10	11.70
maximum	29.70	16.40	22.80	23.10	21.50	1.10	1.00	22.60	11.60	23.10	23.80	17.00	29.70

Összesen a hullámtérre bejutó vízhozam napi átlagos értékekből származtatott havi jellemzői pedig:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	39.1	40	36.0	43.2	62.9	111.81	72.679	57.635	46.79	47.66	47	48.8	36.0
átlag	44.5	42.7	43.6	59.5	122.3	124	88	75	52	52.4	54.5	52.7	68
maximum	56.8	47	54	114	165	163	115	100	99	59	93	65.19	165

A Mosoni-Duna vízellátása

A Mosoni-Duna vízellátása a Szivárgó csatornából a VI. zsilipen keresztül lehetséges, Ennek a vízhozamnak a meghatározása a zsilip alatti mérőszelvénynél történik. A bevezetett vízhozam havi jellemzői a következők:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	6.46	9.40	7.11	6.98	8.85	27.80	26.70	27.80	15.80	5.36	6.33	6.85	5.36
átlag	8.96	9.78	9.73	9.01	26.80	31.10	31.10	30.50	21.50	12.20	8.86	9.88	17.45
maximum	11.00	10.20	15.80	9.80	32.40	33.30	33.80	32.70	30.40	22.80	13.60	16.30	33.80

A Mosoni-Duna vízellátása a hullámtérhez hasonlóan az ideiglenes üzemeltetési szabályzatban foglaltak szerint történik. A vízpótlás az érdekeltek igényeinek figyelembe vételével a Duna vízjárását követi, figyelembe véve az évszakos változásokat is. A vizsgálat időszak nagy részében a folyamatban lévő rehabilitációs beavatkozások miatt módosított vízbetáplálás volt, ami a jellemző értékekben is látható.